

Cicerowedstrijd 2022-2023 – ronde 2

Verr. 2.5.161-63: De mishandeling van Publius Gavius

In 70 v.C. kreeg de jonge Cicero de kans om een rechtszaak te voeren die zijn carrière een flinke boost zou geven: de aanklacht tegen Gaius Verres, de corrupte gouverneur van Sicilië. Cicero behartigde de belangen van de Sicilianen in een burgerlijke rechtszaak tegen de gouverneur, die in zowat alle opzichten zijn boekje te buiten gegaan was, gaande van kunstroof en afpersing tot foltering en standrechtelijke executies. De laatstgenoemde wandaden zijn het onderwerp van het laatste deel van de redevoering en ook van dit fragment, waarin Cicero op levendige wijze het verhaal schetst van Publius Gavius, een Romeins burger die zich kritisch had durven uitlaten over Verres' wanbeleid ...

- 1 Ipse inflammatus scelere et furore in forum venit; ardebant oculi, toto ex ore crudelitas
- 2 eminebat. Expectabant omnes quo tandem progressurus aut quidnam acturus esset, cum
- 3 repente hominem proripi atque in foro medio nudari ac deligari et virgas expediri iubet.
- 4 Clamabat ille miser se civem esse Romanum, municipem Consanum; meruisse cum L. Raecio,
- 5 splendidissimo equite Romano, qui Panhormi negotiaretur, ex quo haec Verres scire posset.
- 6 Tum iste, se comperisse eum speculandi causa in Siciliam a ducibus fugitivorum esse missum;
- 7 cuius rei neque index neque vestigium aliquod neque suspicio cuiquam esset ulla; deinde iubet
- 8 undique hominem vehementissime verberari. Caedebatur virgis in medio foro Messanae civis
- 9 Romanus, iudices, cum interea nullus gemitus, nulla vox alia illius miseri inter dolorem
- 10 crepitumque plagarum audiebatur nisi haec, "Civis Romanus sum." Hac se commemoratione
- 11 civitatis omnia verbera depulsurum cruciatumque a corpore deiecturum arbitrabatur; is non
- 12 modo hoc non perfecit, ut virgarum vim deprecaretur, sed, cum imploraret saepius
- 13 usurparetque nomen civitatis, crux, crux, inquam, infelici et aerumnoso, qui numquam istam
- 14 pestem viderat, comparabatur.
- 15 O nomen dulce libertatis! O ius eximium nostrae civitatis! (...) O graviter desiderata et
- 16 aliquando reddita plebi Romanae tribunicia potestas! Hucine tandem haec omnia reciderunt,
- 17 ut civis Romanus in provincia populi Romani, in oppido foederatorum, ab eo qui beneficio
- 18 populi Romani fasces et secures haberet deligatus in foro virgis caederetur?

30^E OLYMPIADE LATIJN EN GRIEKS

INGERICHT DOOR DE VZW CERTAMINACOMITÉ

WWW.CERTAMINA.BE

Teksthulp

- 1 **ipse**: i.e. Verres
- 2 **progressurus esset**: *progredi, progredior, -gressus sum*: voortgaan, verdergaan, overgaan tot, te ver gaan. Het participium futurum met de conjunctief wordt gebruikt om de toekomst weer te geven in een bijzin.
quidnam: *quis-nam, quid-nam*: wie dan (toch)?, wat dan (toch)?; *-nam* maakt een vraag dringend.
- 3 **hominem**: namelijk Publius Gavius
proripere, *-io*: naar voren/buiten slepen, zich haasten
deligare, *-o*: vastbinden
virga, *-ae*: tak, stok, roe
expedire, *-io*: losmaken, tevoorschijn halen, in gereedheid brengen
- 4 **municeps**, *-ipis*: burger van een *municipium* (kleine stad), stadgenoot
Consanus, *-a, -um*: van Consa, een stad in Lucanië (Zuid-Italië)
merere (stipendia): soldij verdienen, legerdienst doen, krijgsveld vervullen
- 4-5 **L[ucio] Raecio**: een verder onbekende ridder en zakenman
- 5 **splendidissimo**: de superlatief was een standaardformule aan het adres van de *equites* (zoals *amplissimus* dat was voor senatoren)
Panhormum, *-i, onz.*: een belangrijke stad in het Noordwesten van Sicilië (het huidige Palermo). De genitief is hier gebruikt voor de rol plaats.
negotiarum, *-orum*: handel drijven, zaken doen
- 6 **Tum iste (=Verres) [respondebat] ...**
comperire, *-io, comperi*: vernemen, te weten komen. Probeer er een logisch hoofdwerkwoord bij te denken.
speculari, *-or*: bespioneren, verkennen, observeren
fugitivus, *-a, -um*: weggelopen slaaf, vluchteling. Verres' gouverneurschap viel samen met de slavenopstand van Spartacus. Een van de aanklachten tegen Verres was dat hij munt had willen slaan uit de opstand door slaven van rijke eigenaars willekeurig te arresteren om zo de eigenaars te dwingen tot het betalen van dure afkoopsommen. De opstand van

Spartacus en zijn mede-*fugitivi* werd uiteindelijk door Crassus de kop ingedrukt in 71 v.C., een jaar voor Verres' proces.

- 7 **index, indicis**, m./vr.: wijsvinger, getuige, verrader, iemand die aangifte doet van ... (+ gen.)
eset: je zou hier i.p.v. een conjunctief eerder een indicatief verwachten, wat in de verf zou zetten dat dit geen uitspraak van Verres is. De conjunctief heeft vermoedelijk toegevende waarde.
- 8 **verberare**, -o: slaan, geselen, afranselen
caedere, -o: vellen, doden, slaan, geselen
- 9 **Messana**, -ae: stad op Sicilië (nu Messina)
- 10 **crepitus**, -us, m.: het klappen, het knetteren
- 11 **commemoratio**, -ionis, vr.: herinnering, vermelding, aanhaling
cruciatus, -us, m.: foltering, kwelling
- 12 **deprecari**, -or: (af)smeken, vragen, door bidden proberen af te wenden
- 13 **usurpare**, -o: benutten, opeisen, gebruiken, in de mond nemen, vermelden
aerumnosus, -a, -um: verdrietig, ellendig, geteisterd
- 14 **pestis**, -is, vr.: verderfelijk ding
- 16 **tribunicia potestas**: de volkstribunen waren in essentie de beschermers van de Romeinse lagere klassen. Hun macht was sterk aan banden gelegd door Sulla's hervormingen enkele jaren voordien (ca. 80 v.C.), maar was niet zo lang voor het proces hersteld dankzij de inmenging van Pompeius en Crassus. Hierdoor herwonnen de tribunen ook de bevoegdheid om criminelen voor het gerecht te dagen.
hucine: vragende vorm van *huc*: tot hier? (tot) zover?
recidere, -o, *recidi*: terugvallen, vervallen, zinken
- 17 **foederati, orum**, m.: bondgenoten (van *foederatus*, a, um: door een verdrag gebonden).
Messana behoorde immers tot de geprivilegieerde klasse van *civitates foederatae*. De wederzijdse verhoudingen met Rome waren dus geregeld volgens een formeel bindend verdrag (*foedus*), en niet, zoals bij vele andere steden, volgens een *lex data*, een charter dat te allen tijde eenzijdig door Rome kon worden opgeheven.
- 18 **fascēs et securēs**: **fascis**, is, m.: (roede)bundel; **securis**, is, vr.: bijl. De roedebundel waaruit een bijl stak, gedragen door de lictoren van de hoogste magistraten, was een symbool van hun macht en bevoegdheid tot berechting (cf. fascisme).